

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 541/2022-9

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara (sudca spravodajca) a sudcov Jany Baricovej a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného JUDr. Sabínou Hodoňovou PhD., advokátkou, Mariánske námestie č. 31, Žilina, proti postupu a rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 8Cdo/72/2020 z 23. septembra 2020 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 15. decembra 2020 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy postupom a rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) označeným v záhlaví tohto uznesenia. Navrhuje napadnutý rozsudok zrušiť a vec vrátiť na ďalšie konanie. Žiada priznať finančné zadost'učinenie a náhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti a pripojených príloh vyplýva, že navrhovateľ sa návrhom, ktorý bol Okresnému súdu Čadca (ďalej len „okresný súd“) doručený 28. februára 2011, domáhal voči svojmu otcovi – sťažovateľovi určenia výživného vo výške 100 eur mesačne, počnúc od 20. februára 2011 (19. februára 2011 dosiahol plnoletosť, pozn.). Okresný súd rozsudkom č. k. 10C/38/2011 z 29. júna 2018 rozhodol tak, že zvýšil vyživovaciu povinnosť sťažovateľa zo sumy 49,79 eur mesačne na sumu 100 eur mesačne, počnúc od 3. júla 2012 do 27. mája 2013 (I. výrok). Vo zvyšku návrh navrhovateľa zamietol (II. výrok). Svojím rozhodnutím zmenil rozsudok okresného súdu č. k. 8C/59/2003z 19. novembra 2009 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) č. k. 7Co/144/2010 z 30. júna 2010 (III. výrok). Zaviazal tiež sťažovateľa zaplatiť navrhovateľovi zameškané výživné za obdobie od 3. júla 2012 do 27. mája 2013 spolu v sume 980,88 eur (IV. výrok). Zároveň rozhodol, že žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov konania (V. výrok).

3. O odvolaní navrhovateľa a sťažovateľa pri rozsudku prvostupňového súdu rozhodol krajský súd rozsudkom č. k. 8Co/53/2019 z 30. septembra 2019 tak, že nepripustil zmenu návrhu na začatie konania navrhnutého v odvolaní navrhovateľa z 1. októbra 2018, ktorým je sťažovateľ povinný uhradiť mu sumu 3 000 eur z titulu úspor, keďže boli použité na renováciu bytu, a ktorým žiada vyčíslieť úroky z omeškania s 8,26 % úrokom (I. výrok). Napadnutý rozsudok okresného súdu v I. výroku zmenil tak, že zvyšuje vyživovaciu povinnosť sťažovateľa na navrhovateľa zo sumy 49,79 eur mesačne na sumu 150 eur mesačne, počnúc od 3. júla 2012 do 29. augusta 2013 (II. výrok). Následne potvrdil II. výrok, ktorým súd vo zvyšku návrh navrhovateľa zamietol, a to čo sa týka časových období špecifikovaných v III. výroku. Čo sa týka časových období uvedených vo IV. výroku, zostáva rozsudok okresného súdu nedotknutý. Krajský súd zaviazal sťažovateľa zaplatiť navrhovateľovi zameškané výživné za obdobie od 3. júla 2012 do 29. augusta 2013 spolu v sume 1 290 eur (V. výrok). Krajský súd zmenil rozsudok okresného súdu č. k. 8C/59/2003 z 19. novembra 2009 v spojení s rozsudkom krajského súdu č. k. 7Co/144/2010 z 30. júna 2010 (VI. výrok) a nepriznal nárok na náhradu trov konania žiadnemu z účastníkov (VII. výrok).

4. O dovolaní sťažovateľa, ktorého prípustnosť vyvodil z § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“) a § 421 ods. 1 písm. b) CSP, rozhodol najvyšší súd rozsudkom č. k. 8Cdo/72/2020 z 23. septembra 2020 tak, že ho podľa § 448 CSP ako nedôvodné zamietol.

II.

Argumentácia sťažovateľa

5. Sťažovateľ vo svojej ústavnej sťažnosti vyjadruje nesúhlas s právnym názorom dovolacieho súdu, podľa ktorého odvolací súd nepostupoval v rozpore s § 77 ods. 1 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o rodine“), ak priznal navrhovateľovi zvýšené výživné (150 eur) podľa zmenového návrhu (16. decembra 2016) aj za obdobie pred podaním návrhu na túto zmenu (od 3. júla 2012 do 29. augusta 2013). Oponuje, že neexistuje žiadne zákonné ustanovenie, ktoré by súdom umožňovali zvyšovať výživné na plnoleté osoby spätne na podklade zmenových návrhov uskutočnených v priebehu konania. Na podporu svojho nosného právneho názoru argumentuje takto:

- a) aj v prípade maloletých detí je priznanie zvýšenia výživného spätne skôr výnimočným ako pravidelným riešením;
- b) rozdielne posudzovanie návrhov účastníkov konania v rámci jedného súdneho konania nemá oporu v zákone (ak na základe samotného návrhu nemožno rozhodnúť o zvýšení výživného spätne, rovnako nemožno rozhodnúť ani na základe zmenového návrhu);
- c) konanie o určenie výživného na plnoleté deti je prísne návrhové a na jeho základe nemožno priznať vyššie výživné, než navrhovateľ žiada, pretože je vylúčená aplikácia § 40 Civilného mimosporového poriadku (ďalej len „CMP“), hoci ho najvyšší súd aplikoval;
- d) zmena návrhu vzťahujúca sa na obdobie pred podaním návrhu na zmenu nemôže mať oporu vo vykonanom dokazovaní, keďže rozsah dokazovania na strane súdu je daný posudzovaním, či navrhovateľom požadovaná suma zodpovedá schopnostiam, možnostiam a majetkovým pomerom povinnej osoby a odôvodneným potrebám oprávnenej osoby.

6. Sťažovateľ uzatvára, že jeho právna istota bola hrubým spôsobom narušená tým, že súd určil vyššie výživné vyššie ako navrhovateľ žiadal, a tým, že ho určil vo výške podľa zmeny návrhu

za obdobie spätne pred pripustením tejto zmeny. Uvedené predstavuje zásah do jeho práva na spravodlivý proces a do majetkových práv.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

7. Podstatou ústavnej sťažnosti je tvrdenie sťažovateľa o tom, že odvolací súd nesprávne právne posúdil vec týkajúcu sa určenia zvýšeného výživného plnoletej osobe aj za obdobie predchádzajúce podaniu návrhu na zmenu pôvodného návrhu. Porušenie práva na súdnu ochranu (čl. 46 ods. 1 ústavy) a práva vlastniť majetok (čl. 20 ods. 1 ústavy) nastalo rozsudkom najvyššieho súdu o zamietnutí dovolania, odôvodňujúc to správnosťou vyriešenia predmetnej dovolacej otázky odvolacím súdom.

III.1. K namietanému porušeniu práva na súdnu ochranu:

8. Vzhľadom na skutočnosť, že ústavnej sťažnosti dominuje námietka nesprávneho právneho posúdenia veci, ústavný súd hneď v úvode zdôrazňuje, že zásadne nie je oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie práva s ústavou (III. ÚS 391/09). Ústavný súd preskúmava len to, či zákony neboli vyložené spôsobom, ktorý je svojvoľný (arbitrárny) alebo ústavne neudržateľný pre zjavné pochybenia alebo omyly v posudzovaní obsahu takýchto právnych úprav (II. ÚS 348/08). Ústavný súd za protiústavné považuje tie rozhodnutia, odôvodnenie ktorých je úplne odchylné od veci samej alebo extrémne nelogické so zreteľom na preukázané skutkové a právne skutočnosti (I. ÚS 301/06). Rovnako o takýto stav ide aj vtedy, ak závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, by zásadne popreli účel a význam zákonného predpisu (I. ÚS 88/07). Podľa Európskeho súdu pre ľudské práva rozhodnutie vnútroštátneho súdu možno považovať za svojvoľné a také, ktoré narúša spravodlivosť konania, iba v prípade, ak sú v ňom vyjadrené dôvody založené na zjavnej skutkovej alebo právnej chybe vnútroštátneho súdu, dôsledkom čoho došlo k odopretiu spravodlivosti (Moreira Ferreira, bod 85; Navalnyy a Ofitserov proti Rusku z 23. 2. 2016, sťažnosti č. 46632/13 a č. 28671/14, bod 119).

9. Konanie pred všeobecnými súdmi, ktorého predmetom bolo zvýšenie výživného pre plnoleté dieťa sťažovateľa, sa začalo dňa 28. decembra 2011 na základe návrhu navrhovateľa, ktorým sa domáhal voči sťažovateľovi určenia výživného vo výške 100 eur mesačne, počnúc od 20. februára 2011. Sporný prvok v predmetom konaní predstavuje zmena návrhu prednesená navrhovateľom 16. decembra 2016, ktorá sa týkala nielen obdobia, za ktoré malo byť výživné poskytované (z obdobia od 20. februára na obdobie od 1. júla 2012 do 31. decembra 2013), ale aj výšky výživného (zo sumy 100 eur mesačne na sumu 150 eur mesačne), na základe ktorého krajský súd zmenil I. výrok súdu prvej inštancie tak, že zvýšil vyživovaciu povinnosť sťažovateľa na sumu 150 eur mesačne, počnúc od 3. júla 2012 do 29. augusta 2013.

10. Namietajúc nesprávne právne posúdenie veci, sťažovateľ podal dovolanie, ktoré považoval za prípustné podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP a právnu otázku vymedzil takto: „... či v prípadoch určenia výživného na plnoletých, môže súd zvýšiť výživné na základe zmeneného návrhu uskutočneného v priebehu súdneho konania aj spätne pred pripustením tejto zmeny?“

11. Ústavný súd, poukazujúc na svoju doterajšiu judikatúru, považuje za potrebné zdôrazniť, že otázka posúdenia, či sú splnené podmienky na uskutočnenie dovolacieho konania, patrí zásadne

do výlučnej právomoci dovolacieho súdu, t. j. najvyššieho súdu, a nie do právomoci ústavného súdu. Z rozdelenia súdnej moci v ústave medzi ústavný súd a všeobecné súdy (čl. 124 a čl. 142 ods. 1 ústavy) vyplýva, že ústavný súd nie je alternatívou ani mimoriadnou opravnou inštanciou vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov, sústavu ktorých završuje najvyšší súd (m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96).

12. Ústavný súd konštatuje, že v danom prípade sa najvyšší súd neodmietol zaoberať mimoriadnym opravným prostriedkom sťažovateľa, ktorým napadol rozsudok krajského súdu, jeho dovolanie riadne meritórne preskúmal, pričom dospel k právnenému záveru o nedôvodnosti podaného dovolania a rozhodol o ňom spôsobom, ktorý mu Civilný sporový poriadok prostredníctvom § 448 vyslovene umožňuje.

13. Úlohou ústavného súdu v konaní o tejto ústavnej sťažnosti bude preto posúdiť, či napadnutý rozsudok nie je svojvoľný ani zjavne neodôvodnený a nevyplýva z neho ani taká aplikácia príslušných procesnoprávných a hmotnoprávných noriem, ktorá by bola popretím ich podstaty a zmyslu.

14. Podstatou v okolnostiach prerokúvanej veci je rozdielne právne nazeranie na § 77 ods. 1 zákona o rodine, a to v súvislosti s rozličným vnímaním začiatku priznania výživného pre plnoleté dieťa, ak v konaní bol súdom pripustený návrh na zmenu obdobia (16. decembra 2016), za ktoré malo byť výživné poskytované (od 3. júla 2012 do 29. augusta 2013). Kým sťažovateľ vníma priznanie výživného plnoletej osobe za obdobie predchádzajúce podaniu zmeneného návrhu ako spätné priznanie výživného, ktoré nie je v prípade plnoletej osoby prípustné, tak podľa právneho posúdenia najvyššieho súdu odvolací súd neporušil § 77 ods. 1 zákona o rodine, keďže súdom pripustená zmena sa týkala obdobia po začatí súdneho konania, t. j. po 28. februári 2011.

15. V tejto súvislosti ústavný súd uvádza, že v konaní o individuálnej ústavnej sťažnosti nie je úlohou ústavného súdu posudzovať silu argumentov, ale spôsob, akým ich súdy posúdili. Tento spôsob musí napĺňať účel ochrany základného práva na súdnu ochranu, čo znamená že musí byť preskúmateľný, a nie svojvoľný (arbitrárny).

16. Výklad a právne posúdenie § 77 ods. 1 zákona o rodine, konkrétne znenia „*len od začatia konania*“ (bod 52 napadnutého rozsudku), spôsobom uvedeným v bode 54 napadnutého rozsudku najvyššieho súdu nemožno považovať za svojvoľný alebo ústavne neudržateľné. Právne závery, ktorými sa najvyšší súd pri svojom rozhodovaní riadil, keď v súlade s účelom a významom predmetného ustanovenia zákona o rodine za jediný dátum smerodajný pre začiatok priznania výživného považoval dátum podania návrhu na začatie konania (28. februára 2011), a nie návrh na zmenu pôvodného rozsudového návrhu (16. decembra 2016), nemôže ústavný súd vyhodnotiť inak ako nespôsobilé zasiahnuť do práva na súdnu ochranu sťažovateľa, resp. do jeho právnej istoty. Za situácie, ak odvolací súd zmenil časť napadnutého rozsudku súdu prvej inštancie týkajúceho sa obdobia, za ktoré malo byť výživné poskytované, ktoré síce časovo predchádza zmenovému návrhu, ale stále sa sporné obdobie z časového hľadiska „nachádza“ v rámci obdobia po začatí súdneho konania, nemôže ústavný súd prisvedčiť námietkam sťažovateľa, že ide o spätné priznanie výživného plnoletému oprávnenému, ktoré je v rozpore s § 77 ods. 1 zákona o rodine.

17. Spornou témou v predmetnom konaní bola aj výška priznaného výživného a v tomto kontexte aj interpretácia § 40 CMP. Kým sťažovateľ tvrdí, že konanie o výživnom je prísne návrhové a nemožno priznať viac, než navrhovateľ žiada, preto sa vylučuje aplikácia § 40 CMP, tak najvyšší súd vysvetľuje, že práve princíp oficiality a princíp materiálnej pravdy uplatňovaných

v mimosporových konaniach opodstatňujú výnimku zo zásady viazanosti súdu návrhom, ktorá je premietnutá v § 40 CMP. Ústavný súd tak z ústavnoprávneho hľadiska opätovne nemôže právnomu záveru najvyššiemu súdu nič vytknúť, ak potvrdil, že navrhovanou výškou požadovaného výživného nebol súd pri svojom rozhodnutí viazaný, práve s poukazom na § 40 CMP.

18. V nadväznosti na dosiaľ uvedené ústavný súd v závere uvádza, že najvyšší súd ústavne konformným a akceptovateľným spôsobom dospel k záveru, že hoci sťažovateľ v pozícii dovolateľa vymedzil dovoláciu právnou otázkou v súlade s § 421 ods. 1 písm. b) CSP, jej vyriešenie odvolacím súdom bolo správne, a preto jeho dovolaniu nebolo možné vyhovieť. Keďže najvyšší súd vyčerpávajúcim spôsobom vysvetlil dôvody, ktoré viedli k tomuto záveru, tento jeho právny názor nebol ústavným súdom vyhodnotený ako svojvoľný (ústavne neutržateľný). Najvyšší súd sa jasne, zrozumiteľne a logicky vysporiadal so samotným meritom veci a z tohto dôvodu možno konštatovať ústavnoprávnu akceptovateľnosť napadnutého rozsudku.

19. Ústavný súd dospel pri predbežnom prerokovaní k záveru, že medzi napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu a obsahom označených práv neexistuje taká príčinná súvislosť, na základe ktorej by po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie mohol reálne dospieť k záveru o ich porušení. Na základe uvedeného ústavnú sťažnosť sťažovateľa v tejto časti odmietol ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

III.2. K namietanému porušeniu práva vlastníť majetok:

20. Sťažovateľ porušenie základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy odvíja od porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Práve s ohľadom na argumentačné prepojenie oboch uvedených obsahových častí ústavnej sťažnosti nemohlo v dôsledku absencie porušenia základného práva zaručeného podľa čl. 46 ods. 1 ústavy dôjsť ani k porušeniu sťažovateľom označeného základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy, a preto aj v tejto časti bolo potrebné ústavnú sťažnosť odmietnuť podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

21. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku sa ústavný súd ďalšími požiadavkami sťažovateľa uvedenými v petite nezaoberal, keďže ich posudzovanie je viazané na vyslovenie porušenia označených práv a slobôd, k čomu v tomto prípade nedošlo.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Bratislave (detašované pracovisko) 19. októbra 2022

Miloš Maďar
predseda senátu